

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th Oct., 2023

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

TA'LIMDA INNOVATSIYALARNI BOSHQARISH MAQSADLARI VA FUNKSIYALARI

Eshpo'latova Maftuna Akbar qizi

Navoiy davlat pedagogika institute San'atshunoslik fakulteti Ta'lim
muassasalarining boshqaruvi ta'lim yo'nalishi

+998990143416

Annotatsiya:

Zamonaviy jamiyatda innovatsion texnologiyalar inson faoliyatining deyarli barcha sohalarida, jumladan, ta'lim sohasida kengayib bormoqda. Ta'limda innovatsiyalar - ilmiy pedagogik bilimlarning yangi sohasi; ta'lim sohasidagi uchta asosiy pedagogik jarayon: yangiliklar yaratish, ularni o'zlashtirish va qo'llashning ajralmas birligi va o'zaro bog'liqligi hisoblanadi. Ushbu maqolada ta'limda innovatsion texnologiyalar va u bilan bog'liq tushunchalarning pedagogik tavsifi tahlil etilgan.

Kalit so'zlar: Ta'lim, o'qitish usullari, o'rganish, innovatsiya, innovatsion texnologiyalar, pedagogik texnika, pedagogik innovatsiya, didaktik texnologiya.

Abstract:

In modern society, innovative technologies are spreading to almost all spheres of human activity, including education. Innovations in education are a new area of scientific and pedagogical knowledge; The three main pedagogical processes in education: the creation of innovations, their development and application are inseparable and interrelated. This article analyzes the pedagogical description of innovative technologies in education and related concepts.

Keywords: education, teaching methods, learning, innovations, innovative technologies, pedagogical techniques, pedagogical innovations, didactic technologies.

Аннотация:

В современном обществе инновационные технологии распространяются практически на все сферы человеческой деятельности, в том числе образование. Инновации в образовании – новое направление научно-педагогических знаний; Три основных педагогических процесса в

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th Oct., 2023

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

образование: создание инноваций, их развитие и применение являются неразделимы и взаимосвязаны. В данной статье анализируется педагогическое описание инновационные технологии в образовании и связанные с ними концепции.

Ключевые слова: образование, методы обучения, обучение, инновации, инновационный. технологии, педагогические приемы, педагогические инновации, дидактические технологии.

Ayni paytda mamlakatimizda ta'lim sohasida jiddiy o'zgarishlar amalga oshirilmoqda. Bugun Yangi O'zbekiston hayotining barcha sohalari chuqur islohotlar maydoniga aylangan. Bu jarayonda ta'lim tizimidagi o'zgarishlar haqida so'zlamalikning iloji yo'q. Mamlakatimizda so'nggi yillarda ta'lim tizimini zamonaviy talablar asosida tashkil etish bo'yicha amaliy ishlar hal qiluvchi bosqichga kirdi. Prezidentimiz ta'kidlaganidek: "Farzandlarimiz maktabdan qanchalik bilimli bo'lib chiqsa, yuqori texnologiyalarga asoslangan iqtisodiyot tarmoqlari shuncha tez rivojlanadi, ko'plab ijtimoiy muammolarni echish imkoni tug'iladi. Shunday ekan,

Yangi O'zbekiston ostonasi maktabdan boshlanadi desam, o'ylaymanki, butun xalqimiz bu fikrni qo'llab-quvvatlaydi" [1] deya ta'kidlaydilar. Ta'lim sohasini tubdan isloh qilish borasidagi barcha ishlardan ko'zlangan asosiy maqsad ham shu. Bu borada Prezidentimiz tashabbusi bilan tashkil etilgan Innovatsion rivojlanish vazirligi ta'lim muassasalariga zarur ko'makchi vazifasini bajarib kelmoqda. Zero, "2019-2021- yillarda O'zbekiston Respublikasini innovatsion rivojlantirish Strategiyasi"da Innovatsion rivojlanish vazirligiga o'quv-tarbiya jarayoniga yangi ta'lim dasturlarini, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va smart-texnologiyalarni joriy etish orqali ta'lim muassasalarida o'qitish sifatini yanada yaxshilash (elektron modullar tashkil etish va masofaviy o'qitishni joriy etish) vazifasi yuklatilgan. Innovatsion rivojlanish vazirligi tomonidan respublikada ta'lim tizimini rivojlantirish bo'yicha bir qator ishlar amalga oshirildi.

Yurtimizda mana shunday bir qancha ta'lim sohasida o'zgarishlar amalga oshirilmoqda. Bugungi kun o'qituvchisi o'z kasbining bilimdoni bo'lishiga qaramay zamon bilan ham nafas bo'lishi lozim. Bugungi yoshlarimiz qiziquvchan, yangi texnologiyalarni juda yaxshi foydalana olishadi. Ularni darsga qiziqtirish, dars jarayonida innovatsion texnologiyalar hamda interfaol metodlardan foydalanib darsni qiziqarli tashkil etish o'qituvchidan katta masulyat talab etadi. Bugungi

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th Oct., 2023

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

zamonaviy o'qituvchi axborot kommunikatsiya texnologiyalarini (AKT) o'z darsida qo'lay olishi lozim. Dars jarayonini innovatsion texnologiyalar asosida tashkil etish dars jarayonini qiziqarli, o'quvchilarni faol hamda darsni tez o'zlashtirishiga yordam beradi.

Hozirgi davr ta'lim taraqqiyoti yangi yo'nalish - innovatsion faoliyatni maydonga olib chiqdi. Axborot - yuksak rivojlangan texnologiyalar asri deb yuritilayotgan XXI asrga kelib, ta'lim jarayoniga innovatsiyani keng joriy qilish masalasiga e'tibor yanada kuchaytirildi. O'zbekistonda ham so'nggi yillarda innovatsiya boshqa sohalarga qaraganda birinchilardan bo'lib ta'lim tizimiga kirib keldi va innovatsiyani ta'lim jarayonida qanday o'z aksini topganligini quyidagilarda ko'rishimiz mumkin. Pedagogik fanlar tizimiga innovatsiyaning kirib kelishini pedagogika fanlari tarkibiga quyidagilar bilan belgilandi.

a) Gendr pedagogikasi; b) Evristik pedagogika; v) Majburiy pedagogika; g) Androgogik pedagogika

- O'qitish metodlariga innovatsiya aktiv, passiv va interaktiv metodlarining kirib kelishi misolida ko'ramiz. Aktiv metodni qo'llash talabalarni dars jarayonidagi faolligini oshirishga xizmat qilsa, passiv metod talabalarni bir tomonlama tushuncha berilishi bilan izohlanadi. Interaktiv metod esa birgalikda faol harakat qilishi (o'qituvchi bilan talaba, talaba bilan talaba) tushuniladi.

- Dars shakliga innovatsiyani kirib kelishini standart, nostandart hamda vertual dars shakllari misolida ko'rishimiz mumkin.

- O'qitish turlaridagi innovatsiyani muammoli ta'lim, evristik ta'lim, darajalangan ta'lim, integratsiyalangan ta'lim, interfaol ta'lim, informal ta'lim, rasmiy ta'lim, norasmiy ta'lim turlari mavjud.

- O'qitish vositalariga innovatsiyani kirib kelishini dars jarayonida multimedia, elektron doskalar va boshqa vositalarni misol qilish mumkin.

- O'qitish metodlaridagi innovatsiyani quyidagi metodlarda ko'rishimiz mumkin.

1. Aktiv metod - dars jarayonida faollashuviga, ma'lum bir holat va voqelikka nisbatan fikrlashga-mulohaza yuritishga undaydi.

2. Passiv metod - dars jarayonida talabalarda o'rganilayotgan mavzu bo'yicha bir tomonlama tushuncha hosil bo'lishiga olib keladi.

3. Interaktiv metod. Bu metodni maqsadi dars jarayonida o'qituvchi va talabalarni birgalikdagi faol xatti-harakatlariga asoslanadi.

“Innovatsion ta'lim” deganda odatda o'quv jarayoniga yangi (foydali) pedagogik texnologiyalarni olib kirish tushuniladi. Yangi pedagogik texnologiyalar

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th Oct., 2023

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

ta'lim tizimining: maqsadiga, mazmuniga, metod, texnologiyasiga, tashkil etish shakli va boshqaruv tizimiga; pedagogik faoliyatdagi o'ziga xoslik va o'quv-bilish jarayonini tashkil etishga; ta'lim darajalarini nazorat qilish va baholash tizimiga; o'quv-metodik ta'minotiga; tarbiyaviy ishlar tizimiga; o'quv reja va o'quv dasturlariga; o'quvchi va o'qituvchi faoliyatiga bog'liq. Innovatsion pedagogik faoliyatning umumiy va o'ziga xos xususiyatlari R.A.Mavlonova, O.Magdiev, N.Muslimov, B.Raximov, S. Ahmadaliev, va boshqalar tomonidan o'rganilgan. Ta'limda innovatsion tadqiqot metodologiya sohasida yondashuv bugungi kunda R.Mavlonova, N.Muslimov, J.Yo'ldoshev tadqiqotlari, ta'limda pedagogik texnologiya asosida innovatsion yondashish N.N.Azizxodjaeva, O'Tolipov, B.Ziyamuxamedov ta'limda intenfikatsiya yondashish muammolar M.Ochilov, B.Raximov, tadqiqotlarida innovatsion masalalar aks etgan.

Pedagogik texnika. "Pedagogik texnika" (yoki "ta'lim texnikasi") tushunchasi "o'quv mashg'ulotlarini aniq va samarali tashkil etishga ko'maklashuvchi usul va vositalar yig'indisi" tarzida talqin etildi hamda o'quv jarayoniga o'quv va laboratoriya jihozlarning olib kirilishi, ulardan samarali, unumli foydalanish, material mazmunini ko'rsatmali qurollar yordamida tushuntirish kabi holatlar ta'lim samaradorligini oshirishga yordam beruvchi yetakchi omillardir deya baholandi. Pedagogik innovatsiya - pedagogik faoliyatdagi yangilik, o'qitish va tarbiyalash mazmuni va texnologiyasini o'zgartirish, ularning samaradorligini oshirishdir". M.V.Masalan, Klarin "innovatsiya" tushunchasida quyidagi ma'noni qo'yadi: "Innovatsiya nafaqat innovatsiyalarni yaratish va tarqatishni, balki o'zgarishlarni, harakat qilish uslubini, fikrlash uslubini o'zgartirishni ham anglatadi.[3]

Pedagogik innovatsiya - pedagogik faoliyatdagi yangilik, ta'lim va tarbiya mazmuni va texnologiyasidagi o'zgarishlar, ularning samaradorligini oshirish. Shunday qilib, innovatsion jarayon yangining mazmuni va tashkil etilishini shakllantirish va rivojlantirishdan iborat. Umuman olganda, innovatsion jarayon deganda innovatsiyalarni yaratish (tug'ilishi, rivojlanishi), ishlab chiqish, foydalanish va tarqatish bo'yicha kompleks faoliyat tushuniladi. Zamonaviy ta'lim makonida sodir bo'layotgan innovatsion jarayonlarning o'ziga xos xususiyatlarini to'liq va to'g'ri ko'rsatish uchun ta'lim tizimida ikkita turdagi ta'lim muassasalarini ajratish mumkin: an'anaviy va noan'anaviy. An'anaviy tizimlar bir marta o'rnatilgan tartibni saqlashga qaratilgan barqaror ishlashi bilan ajralib turadi. Noan'anaviy tizimlar qidiruv rejimi bilan tavsiflanadi.

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th Oct., 2023

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

Ta'lim muassasalaridagi o'qitish usullari bilan tanishib, shuni aytishimiz mumkinki, vaqt, jumladan, ta'lim jarayoni ham to'xtamaydi. Yangi vaqt yangi qoidalarni belgilaydi; yangi ta'lim dasturlari o'quv jarayoniga innovatsion texnologiyalarni joriy etishga yordam beradi. Zamonaviy ta'lim bir joyda turmaydi, u oldinga intilmoqda va insoniyatning vujudga kelayotgan ehtiyojlarini to'liq qondirish uchun zamon bilan hamnafas bo'lishi kerak. O'quv jarayoni tubdan o'zgarimoqda va o'zining ustuvor yo'nalishlarini o'zgartirmoqda: endi o'qituvchi oldida dars berish emas, balki talabalar uchun fanlarni mustaqil o'rganish va ijodiy salohiyatni ochish imkoniyati amalga oshiriladigan muhitni yaratish vazifasi turibdi. Axborot kommunikatsiya texnologiyalari allaqachon har bir darsning ajralmas qismiga aylangan, o'qituvchi esa o'z faoliyatida zamonaviy fan va texnika yutuqlarini qo'llaydigan yuqori malakali xodimdir. AKTdan foydalanish, shaxsga yo'naltirilganlik, o'quv jarayonini axborot bilan ta'minlash, didaktik texnologiyalar, ta'lim texnologiyalari va boshqalar. Men nimaga alohida e'tibor qaratmoqchiman: ko'plab o'qitish usullarini ishlab chiqish uzoq vaqt oldin boshlangan (asosan XX asrning 90-yillarida), ammo hozir ular keng qo'llanilmoqda. Bularga, masalan, ilg'or ta'lim texnologiyasi kiradi. Hozirgi vaqtda ta'limning asosiy maqsadi - o'zini tez yo'naltiradigan va atrofdagi o'zgarishlarga moslashadigan shaxsni shakllantirish. O'qituvchining o'quv jarayoniga innovatsion texnologiyalarni qo'llash bo'yicha mavjud tajribasi shuni ko'rsatadiki, bunga maktablarda faqat an'anaviy o'qitish usullaridan foydalangan holda erishib bo'lmaydi.

O'qitishning yangi shakllaridan foydalanish sinf bir qator muammolarni hal qilish imkonini beradi: o'quvchilar o'rtasida faol fuqarolik pozitsiyasini shakllantirish; ta'lim jarayoni sub'ektlarining o'zaro ta'sirining xarakterini o'zgartirish; o'quvchilarning motivatsion komponentini oshirish. Innovatsion texnologiyalarga ehtiyoj inkor etilmaydi. Ulardan foydalanish bilan mashg'ulotlar yanada qiziqarli va yorqinroq bo'ladi. O'quvchilarni ta'lim sifatini yaxshilashga ma'lum ta'lim natijalariga erishishga undaydi. Maktabda o'qitishning innovatsion usullari bolalarda kognitiv qiziqishni rivojlantirishga yordam beradi, ular o'rganilayotgan materialni tizimlashtirish va umumlashtirish, muhokama qilish va bahslashishga o'rgatadi. O'zlashtirilgan bilimlarni idrok etish va qayta ishlash orqali o'quvchilar ularni amaliyotda qo'llash ko'nikmalariga ega bo'ladilar, muloqot tajribasiga ega bo'ladilar. Shubhasiz, innovatsion o'qitish usullari an'anaviy usullardan afzalliklarga ega, chunki ular bolaning rivojlanishiga hissa qo'shadi, uni bilish va qaror qabul qilishda mustaqillikka o'rgatadi.

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th Oct., 2023

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning O'qituvchi va murabbiylar kuniga bag'ishlangan tantanali marosimdagi nutqi. 1-oktyabr 2020 yil.
2. "Yangi O'zbekiston ostonasi maktabdan boshlanadi." Husan Nishonov. Ma'rifat gazetasi. 19- oktyabr 2020 yil.
3. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. H.T Omonov. N.X Xo'jayev, S.A.Madyarova, E.U. Eshchonov Toshkent 2009 yil
4. Pedagogik mahorat. A. Xoliqov. Toshkent 2011 yil
5. Axmedova M. Pedagogika nazariyasi va tarixi. O'quv qo'llanma.-T.: "Tafakkur bo'stoni", 2011
6. Babanskiy Yu.K. Hozirgi zamon umumiy ta'lim maktabida o'qitish metodlari. T.: «O'qituvchi», 1990

E- Conference Series

Open Access | Peer Reviewed | Conference Proceedings

E- CONFERENCE
SERIES